

Stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 26.03.1985, sp. zn. Cpj 76/82, ECLI:CZ:NSSR:1985:CPJ.76.1982.1

Číslo: 35/1985

Právní věta: Rozhodnutí, kterým soud pozbavuje způsobilost občana (pracovníka) v zmysle ustanovenia § 10 ods 1 a 2 O. z. (§ 12 ods. 2 a 3 Zák. práce), je rozhodnutím o osobnom stave (porov. § 80 písm. a/ O. s. p.). Toto pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti sa týka právnych úkonov, ku ktorým dochádza medzi občanmi navzájom, ako aj medzi občanmi a organizáciami (štátom), vo vzťahoch vznikajúcich v oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb občanov; týka sa takisto právnych úkonov, ku ktorým dochádza medzi pracovníkmi a organizáciami (štátom) a v oblasti pracovnoprávných vzťahov a ostatných vzťahov vznikajúcich pri účasti občanov na spoločenskej práci. Uvedené pozbavenie spôsobilosti alebo obmedzenie spôsobilosti na právne úkony v stanovenom rozsahu sa vzťahuje aj na procesné úkony v konaní o veciach týkajúcich sa uvedených právnych vzťahov.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 26.03.1985

Spisová značka: Cpj 76/82

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Omezení způsobilosti k právním úkonům, Právní úkony, Rozhodnutí soudu, Způsobilost k právním úkonům

Předpisy: 99/1963 Sb. § 80 40/1964 Sb. § 10 65/1965 Sb. § 12

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Prax súdov Slovenskej socialistickej republiky nie je jednotná pri rozhodovaní najmä o obmedzení spôsobilosti občanov (pracovníkov) na právne úkony v zmysle ustanovenia § 10 ods. 2 O. z. a § 12 ods. 2 Zák. práce.

Niektoré súdy svojimi rozhodnutiami vyslovujú, že obmedzenie, prípadne pozbavenie spôsobilosti na právne úkony sa vzťahujú na právne úkony urobené vo vzťahoch upravených Občianskym zákonníkom a Zákonníkom práce. Iné súdy formulujú výroky rozhodnutí o obmedzení spôsobilosti, prípadne o pozbavení spôsobilosti na právni úkony tak, že dopadajú aj na úkony z iných právnych vzťahov.

Občianskoprávní kolégium Najvyššieho soudu SSR preto prišlo v zmysle ustanovenia § 21c ods. 2 zákona č. 36/1964 Zb. o organizácii soudov a o volbách sudcov (v znení so zmenami a doplnkami

vyhlásenom pod č. 19/1970 Zb. a v znení zákona č. 29/1978 Zb.) na zaujetie stanoviska na správny výklad zákona v ustanoveniach § 10 ods. 1 a 2 O. z. a § 12 ods. 2 a 3 Zák. práce.

Ak občan (pracovník) pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, nie je vôbec schopná robiť právne úkony, súd ho pozbaví spôsobilosti na právne úkony (§ 10 ods. 1 O. z. a § 12 ods. 3 Zák. práce). Ak občan (pracovník) pre takú duševnú poruchu alebo pre nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov je schopný robiť len niektoré právne úkony, súd obmedzí jeho spôsobilosť na právne úkony a rozsah obmedzenia určí v rozhodnutí (§ 10 ods. 2 O. z. a § 12 ods. 2 Zák. práce).

Uvádzané rozhodnutia súdu o pozbavení, prípadne o obmedzení spôsobilosti na právne úkony majú povahu rozhodnutia o osobnom stave (v zmysle ustanovenia § 80 písm. a/ O. s. p.). Podľa ustanovenia § 159 ods. 2 O. s. p. je rozsudok, ak je ním rozhodnuté o osobnom stave, záväzný pre každého.

Občiansky zákonník (zákon č. 40/1964 Zb., ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 70/1983 Zb.) uvádza (§ 34 O. z.), že právny úkon je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.

Zákonník práce (zákon č. 65/1965 Zb. v znení vyhlásenom so zmenami a doplnkami pod č. 55/1975 Zb. a v znení zákonov č. 72/1982 Zb. a č. 111/1984 Zb.) obdobne uvádza, že právny úkon je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takým prejavom spájajú (§ 240 ods. 1 Zák. práce); ako príklady právneho úkonu sú tu zároveň uvedené pracovná zmluva, výpoveď, dohoda o náhrade škody a pod.

Podľa ustanovenia § 1 O. z. vznikajú medzi občanmi a socialistickými organizáciami a medzi občanmi navzájom občianskoprávne vzťahy, ktoré upravuje predovšetkým Občiansky zákonník.

Pri účasti občanov na spoločenskej práci vznikajú medzi občanmi a socialistickými organizáciami pracovnoprávne vzťahy, ktoré upravuje predovšetkým Zákonník práce (§ 1 Zák. práce).

Uvedená právna úprava nadväzuje na predchádzajúcu právnu úpravu, ktorá bola obsiahnutá skôr len v ustanoveniach zákona č. 141/1950 Zb. (ktorý bol zrušený zákonom č. 40/1964 Zb.), umožňujúcich súdu pozbaviť občana svojprávnosti (celkom alebo čiastočne), ak pre duševnú poruchu, ktorá nebola len prechodná (alebo pre navyknuté nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov alebo jedov) nebol sám schopný si obstaráť svoje veci vôbec alebo náležite.

Dôvodová správa k zákonu č. 40/1964 Zb. iba uviedla, že sa v novej úprave upustilo od pojmu pozbavenie svojprávnosti, ktorý sa pociťoval ako znevažujúci, a zaviedlo sa pozbavenie spôsobilosti na právni úkony a obmedzenie spôsobilosti na právne úkony.

Pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti na právni úkony je opatrením v záujme tých, ktorí nemajú možnosť ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky (pozri takisto dôvodovú správu k zákonu č. 40/1964 Zb.). Pritom úprava súdneho konania o pozbavení, prípadne o obmedzení spôsobilosti na právne úkony je obsiahnutá v ustanoveniach § 186 a nasl. O. s. p. Účelom súdneho rozhodnutia o pozbavení (obmedzení) občana (pracovníka) spôsobilosti na právne úkony je poskytnutie ochrany nielen samotným občanom (pracovníkom), ktorých sa rozhodnutie týka, ale aj ďalším občanom a organizáciám (orgánom) prichádzajúcim do styku s osobami postihnutými duševnou chorobou, ktorá nie je len prechodná, alebo s osobami, ktoré sú navyknuté nadmernému požívaniu alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov alebo jedov.

So zreteľom na obsah a účel právnej úpravy pozbavenia a obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, zakotvenej v Občianskom zákonníku a v Zákonníku práce, ako aj právnej úpravy konania o pozbavení

a obmedzení spôsobilosti na právne úkony, zakotvanej v Občianskom súdnom poriadku (v zákone úkony, zakotvanej v Občianskom súdnom poriadku (v zákone č. 99/1963 Zb., ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 78/1983 Zb.), treba vychádzať z toho, že oprávnenie súdu rozhodovať o tejto spoločensky závažnej otázke je potrebné v záujme už zdôraznenej ochrany záujmov jednotlivcov aj spoločnosti vykladať s uvedením si rozsahu vzťahov v oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb, ku ktorým dochádza medzi občanmi a socialistickými organizáciami a medzi občanmi navzájom, ako aj vzťahov medzi občanmi a socialistickými organizáciami pri účasti na spoločenskej práci; o týchto vzťahoch občiansky zákoník (§ 1 O. z.) i Zákonník práce (§ 1 Zák. práce) stanovujú, že sú upravené predovšetkým (nie teda výlučne) týmito zákonníkmi. V uvedenom zmysle je potom treba chápať rozhodnutie súdu o pozbavení spôsobilosti na právne úkony alebo o obmedzení tejto spôsobilosti vydané v zmysle ustanovenia § 10 ods. 1. a 2 O. z. alebo ustanovenia § 12 ods. 2 a 3 Zák. práce, ako dopadajúce na všetky právne úkony urobené v celej oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb a v oblasti účasti občanov na spoločenskej práci upravené tak Občianskym zákonníkom a Zákonníkom práce, ako aj inými právnymi predpismi. Treba tu mať na zreteli napr. aj právne vzťahy v uvedených oblastiach, ktoré sú upravené drustevnoprávnymi predpismi alebo predpismi sociálneho zabezpečenia. Čo sa týka napr. vzťahov upravených predpismi o sociálnom zabezpečení, ide tu jednak o vzťahy, ktoré vznikli v súvislosti s účasťou občana na spoločenskej práci, môže však ísť aj o vzťahy, ktoré vznikli alebo vznikajú v oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb občana (porov. napr. jednotlivé dávky a služby uvedené v ustanovení § 80 ods. 4 zákona č. 121/1975 Zb.).

Nemožno teda pokladať za správny restriktívny výklad ustanovení § 10 ods. 1 a 2 O. z. a § 12 ods. 2 a 3 Zák. práce v tom zmysle, že by pozbavenie spôsobilosti alebo obmedzenie spôsobilosti na právni úkony, vyslovené súdom v zmysle týchto citovaných ustanovení, sa vzťahovalo len na právne úkony výlučne urobené podľa ustanovení Občianskeho zákonníka a Zákonníka práce.

Pritom pri posudzovaní toho, či pri právnom úkone osoby pozbavenej spôsobilosti na právne úkony (obmedzenej v tejto spôsobilosti) súdom ide o úkon týkajúci sa vzťahov v oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb alebo v oblasti účasti na spoločenskej práci, treba konkrétne v každom prípade posudzovať povahu právneho úkonu v zmysle ustanovení § 1 O. z. a § 1 Zák. práce, či už šlo o právny úkon urobený jednostranným právnym úkonom, podaním, zmluvne alebo pred súdom, štátnym notárstvom, správnym orgánom atď.

Takisto pri posudzovaní procesných úkonov urobených účastníkmi právnych vzťahov, týkajúcich sa oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb občanov alebo účasti na spoločenskej práci, treba vždy vychádzať z toho, čoho sa tento úkon týka a čo sa ním sleduje, teda z hmotnoprávneho obsahu tohto úkonu, bez ohľadu na to, v akom konaní a pred akým orgánom bol urobený alebo akému orgánu bol adresovaný.

Tieto uvedené závery potom treba mať na zreteli najmä pri posudzovaní (hodnotení) platnosti právnych úkonov, urobených osobami, ktoré boli súdom pozbavené spôsobilosti na právne úkony alebo obmedzené v tejto spôsobilosti v zmysle ustanovení § 10 ods. 1 a 2 O. z. a § 12 ods. 2 a 3 Zák. práce.

Uvedenému výkladu ustanovení § 10 ods. 1 a 2 O. z. a § 12 ods. 2 a 3 Zák. práce zodpovedá, aby súdy vo výrokoch svojich rozhodnutí a pozbavení alebo o obmedzení spôsobilosti na právne úkony používali len pojem „právne úkony“ bez ďalšieho označovania (napr. „právne úkony podľa Občianskeho zákonníka a Zákonníka práce!), lebo už zo zákona vyplýva, že súdom vyslovené pozbavenie (obmedzenie spôsobilosti na právne úkony sa vzťahuje na úkony týkajúce sa vzťahov v oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb, vznikajúce medzi občanmi navzájom a medzi občanmi a organizáciami, ako aj na úkony týkajúce sa vzťahov vznikajúcich medzi občanmi a socialistickými organizáciami pri účasti na spoločenskej práci, upravené Občianskym zákonníkom a

Zákonníkom práce aj inými právnymi predpismi.

1) Porov. aj. č. 34/1985 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.